

04 Egypt

- > pravděpodobně nejstarší písemné památky pocházejí z III. tis. BC a panuje domněnka, že písmo bylo v Egyptě známo ještě dříve = > zřejmě nejstarší písmo světa – nazývané „písmo bohů“ (řec-ky „hieros“ = posvátný, „glyfein“ = rýti), r. 1822 bylo rozluštěno franc. badatelem Jean-Francois Champollionem. Původní charakter písma byl ideografický, tedy obrazový
- > poněvadž však egyptané graficky zapisovali pouze **souhláskový kořenový skelet výrazů**, bez proměnného samohláskového systému (podobně jako je tomu např. v jiných hamitských a semitských jazycích = dle teorie existoval jednotný semitsko-hamitský jazyk, který se rozpadnul cca 10.000 BC na jednotlivé větve), jež slouží k diferenciaci výrazových forem > jeden výraz mohl nést více významů (např. znak slunce označoval jak „den“ tak i „moment, chvíli“)



- > z původně bylo asi 700 znaků, v době římské nadvlády nad Egyptem již 5000
- > psalo nejčastěji zprava doleva, o směru psaní rozhodovaly povětšinou natočení hlav osob / zvířat, tj. je nutno vždy číst směrem k obličejí postav, např. na stélách, rukopisech, jsou známy i případy čtení zhora dolů, popř. tzv. bústrofédon = pohyb na obrátku
- > postupně hieroglyfy doznávaly **formální simplifikaci**, což dalo vzniknout tzv. **hieratickému písmu** (někdy nazývané též **kurzivní**), jež „plynulostí“ zápisu splňovalo nároky na rychlost zápisu. To používá stejné znaky jako hieroglyfické písmo, nicméně jednotlivé „písmena“ spojuje, takže se postupně formálně původním tvarům vzdaluje (používalo bylo v okruhu chrámových dílen (hieros = posvátný))

- > Kolem r. 650 BC se objevuje další forma egyptského písma, tzv. **demotická** (= lidová), která nahrazuje původní formy v běžném psaném styku (písmo vzniklo „slitím“ několika hieroglyfů do sebe, původní hieratická forma je podle názoru archeologů rovněž možným zdrojem tzv. **protosinajského** písma, to pak následně mohlo mít vliv na vývoj fénického písma a tudíž řečtiny.)

- > Otazníkem je vznik tzv. západosemitského souhláskového písma, které má sice určité paralely i s tímto zdrojem, zároveň i značné odlišnosti > v 3. stol. AC znalost egyptského písma zaniká a na území se výhradně užívá **řecký systém**, který po doplnění o 7 znaků z demotické soustavy dává vzniknout tzv. **koptskému písmu**. (Na slavné Rosettské desce je tentýž text uveden v řečtině, demotickém a hieroglyfickém písmu, takže posloužil pro odhalení tajemství „božského písma“.)

a) fonetické znaky

znak	hodnota	mladší tvary
	' n	
	j	⏏, ⏏
	' y	
	v	⦿
	b	
	p	
	f	
	m	
	n	⏏
	r	
	h	
	h	
	h	
	h	
	s	
	s	
	š	
	k	
	k	
	g	
	t	
	t	
	d	⦿

b) ukázky determinativů

muž	žena	ctíhodný	jísti, pít, mluvit
sfla	jíti	dům	(abstraktum)

c) vývoj hieroglyfů

v písmo hieratické

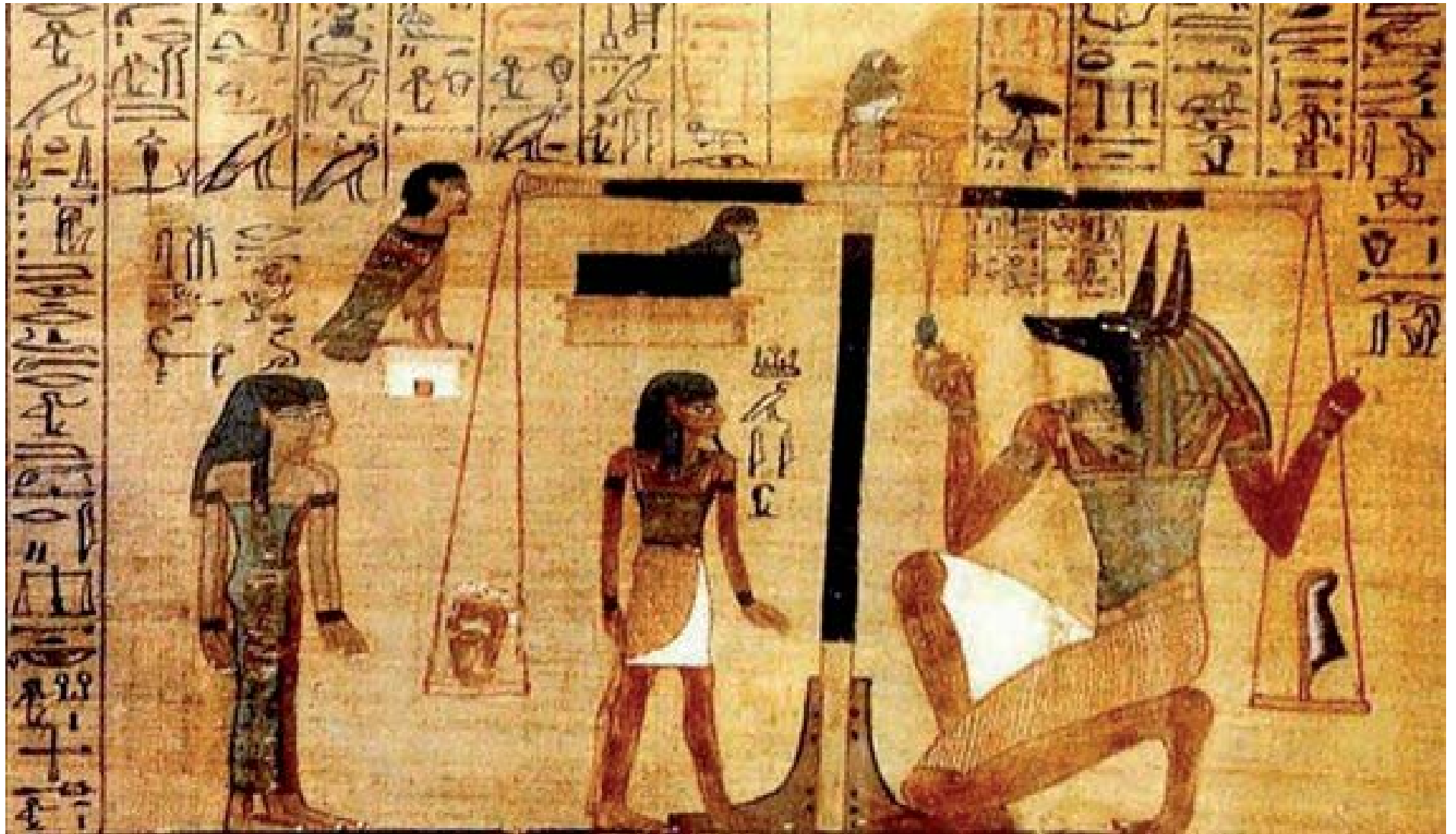
= 3 2 5 →
 = = Amon

v písmo demotické

= = Ptolemy



- > Materiálem pro produkci psaných textů, vedle monumentálních kamenných objektů, byl **papyrus** > tzv. svitky (až několik metrů dlouhé +- 40 m).
- > nejstarší doklady hovoří o jeho použití již 2400 BC, psalo se rákosovou hůlkou na konci zkosenou různé tloušťky, písař dále používal paletu se dvěma otvory na inkoust (obvykle černý a červený, ale i jiné odstíny), který se vyráběl se směsy sazí, vody a arabské gumy (pryskyřice/ červená barva byla docílena pomocí rumělkového prášku, sirníku rtuťnatého, oxidu olovnatého),
- > prvotní formu knih tvořily tzv. **papyrové svitky**, z nichž nejstarší exemplář pochází z období kolem r. 2400 BC, další z XII dynastie, některé nalezené Knihy mrtvých spadají svým vznikem do období kolem 1800 BC. Kniha mrtvých = do značné míry kodifikovaný text, jenž se umísťoval spolu se zemřelým do hrobu jako pomůcka na cestě do království stínů.





- > nedostupné > prameny o knižních sbírkách starověkého Egypta, našly se zmínky o pravděpodobné existenci „knihoven“ již u IV. dynastie (2600-2480 BC)

- > o pozdějších archiválně-knihovnických aktivitách se dochovaly stopy z časů Amenhotepa III (1411-1375 BC) a jeho syna Amenhotepa IV (1375-1358 BC) = ve zříceninách královské rezidence mezi Memphisem a Thébami (naleziště Tell el-Amarna) nalezeno 358 hliněných cihliček s asyrsko-babylonskými klinovými texty – šlo o dopisy oběma panovníkům s mytologickým obsahem. Podle jiných indicií v místě naleziště, které připouštějí možnost skladování většího množství papyrových svitků- konkrétně šlo např. o malou **fajánsovou tabulku**, jejíž horní díl obsahoval jména Amenothepa III a jeho ženy a spodní titul papyru – Kniha o sykomoře (fíkovníku) a olivovníku – usuzuje se, že šlo o etiketu schránky na papyrové svitky.

- > Ramses II (1348-1281 BC) = konkrétní svědectví řeckého historika Diodora o existenci „svaté knihovny“ = „**léčebna ducha**“.
- > rosettský kámen, který objevila výprava při Napoleonském tažení do Egypta v r. 1798 (kámen nalezen 1799), bohužel po porážce putoval do Anglie, teprve po 20 letech k němu Champollion získal přístup a mohl začít se studiem. (Ptolemaios a další vlastní jména)

